

## Motion till riksdagen 2006/07: MJ297

av Johan Lofstrand (s)

# Miljöövervakning

## Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om att skapa effektiva analysmetoder för att på så sätt ge en bättre miljöövervakning.

## Motivering

Regelbundna mätningar av tillståndet i vår miljö ger viktig kunskap för miljöpolitiska beslut. Därför har Sverige sedan lång tid tillbaka en omfattande miljöövervakning. Varje år lägger myndigheter och företag ut hundratals miljoner på olika mätprogram. Men insamlade data utnyttjas dåligt och prioriteringarna mellan olika datainsamlingar och dataanalyser kan ifrågasättas. Vi har fått en miljöövervakning som på samma gång är datarik och informationsfattig. Detta borde leda till en helt ny organisation och nya riktlinjer för verksamheten.

Det är nu ungefär fyrtio år sedan systematiska mätningar av tillståndet i vår miljö kom i gång på allvar. Då fanns ett stort behov av enkla kartläggningar. Prover av luft, vatten och biologiskt material analyserades. På ganska kort tid kunde man identifiera de största utsläppen och de mest förorenade eller sårbara miljöerna. Dessutom var det många gånger tämligen enkelt att klarlägga effekterna av de åtgärder som vidtogs. När utsläppen till luft eller vatten från en industri eller tätort reducerats kraftigt, räckte det vanligen med en ganska enkel sammanställning av insamlade miljödata för att avgöra om åtgärderna fått önskad effekt.

Dagens miljöproblem är inte lika lätta att överblicka. Ofta handlar det om smygande förändringar i miljötillståndet och det är nästan alltid svårt att skilja mellan tillfälliga och mer bestående förändringar. Därför krävs numera en noggrann statistisk analys av insamlade data. Vidare har mängden data ökat kraftigt. Miljöövervakningen har mer och mer blivit en fråga om informat-

## Fel! Okänt namn på

ionshantering, men övervakningens organisation och fördelningen av resurser har inte följt med i den utvecklingen. När provtagningen i miljön har genomförts och resultaten av kemiska och biologiska analyser lagts in i databaser saknas i dag både pengar och kompetens för kvalificerade bearbetningar av insamlade data.

Ibland har frånvaron av kritiska granskningar av miljödata medfört att allvarliga brister i datakvalitet inte upptäckts förrän många år har gått. När Linköpings universitet nyligen genomförde en systematisk studie av svenska vattenkvalitetsdata, blev resultatet minst sagt uppseendeväckande. De tidstrender man kan se i kemiska data från svenska vattendrag tycks i flera fall mer bero på förändrade rutiner på laboratoriet, eller vid provtagning, än att den miljö man ska övervaka har förändrats! Att några av de allvarligaste problemen med datakvalitet rör växtnäringssämnet fosfor är extra anmärkningsvärt. Var och en som följt debatten om Östersjöns övergödning har ju kunnat notera att både Naturvårdsverket och Miljödepartementet satt tillförseln av fosfor i fokus. Men trots mer än trettio år av mätningar och kemisk analys av mer än tiotusen vattenprover kan man starkt ifrågasätta om det finns ett fungerande uppföljningssystem för de miljömål som satts upp.

Den nuvarande inriktningen av miljöövervakningen kan ifrågasättas också från andra utgångspunkter. Miljöövervakning är av tradition en verksamhet som sköts av biologer och andra naturvetare med stort naturintresse. Detta har medfört att det främst är den rena naturmiljön som övervakas och att en stor del av mätningarna förläggs till måttligt förorenade eller nästan orörda områden. Men det är tveksamt om den prioriteringen svarar mot samhällets informationsbehov. Våra allvarligaste miljöproblem är starkt kopplade till utvecklingen av konsumtionsmönster, infrastruktur och den bebyggda miljön. Den fysiska miljön i och omkring våra tätorter förändras i snabb takt. Stads- och miljöer förtätas, strandzoner bebyggs och transporterna av både gods och människor ökar från år till år. Detta talar starkt för att miljöövervakningen borde omorienteras, så att vi får extra god kunskap om miljön där de flesta människor bor. Dessutom behövs också kunskap om de aktiviteter och strukturer i samhället som orsakar de allvarligaste miljöproblemen.

Eftersom de myndigheter som i dag har ett huvudansvar för miljöövervakningen inte på egen hand klarat av att förändra inriktning och resursfördelning, finns det goda skäl att nu överväga en ny organisation. Det krävs mer samarbete över ämnesgränser för att genomföra integrerade samhälls- och miljöanalyser. Mer av statistisk eller dataanalytisk kompetens måste in i utvärderingarna av miljödata. För att detta skall bli verklighet måste man bryta traditionen att den organisation som samlar in data även blir ansvarig för utvärderingen. En centralt placerad grupp med hög kompetens inom såväl miljö- som samhällsutveckling och en hög allmän kompetens i dataanalys skulle kunna lyfta kvaliteten i hela miljöövervakningen utan att stora nya resurser behöver tillföras.

**Fel! Okänt namn på**

Stockholm den 24 oktober 2006

*Johan Löfstrand (s)*